

Stærk social arv i uddannelse - børnenes køn gør udslaget

Piger bryder den sociale arv - drengene gør det modsatte

Pigerne er generelt bedre end drengene til at bryde den sociale arv. Og mens pigerne er blevet bedre til at bryde den sociale arv i løbet af de seneste 20 år, så er drengene blevet dårligere. For drenge med ufaglærte forældre er der i dag flere, der ikke får en uddannelse ud over folkeskolen, end der var i 1990, mens der for piger med ufaglærte forældre er færre, der ikke får en uddannelse.

af chefanalytiker **Jonas Schytz Juul**

16. april 2011

Analysens hovedkonklusioner

- Den sociale arv er helt afgørende for børns uddannelse. Jo højere forældrenes uddannelse er, desto større er sandsynligheden for selv at få en uddannelse. Samtidig er billedet, at pigerne generelt er bedre end drengene til at bryde den sociale arv.
- Blandt børn med ufaglærte forældre er det 41 pct. af drengene, der ikke har fået en uddannelse ud over folkeskolen, mens det er 34 pct. af pigerne, der ikke har fået en uddannelse. Der er altså en forskel på knap 20 pct. imellem de to køn.
- Siden 1990 er pigerne af ufaglærte blevet bedre til at bryde den sociale arv, og en større andel får en videregående uddannelse. For drengene kan man desværre ikke konstatere den samme positive udvikling. I dag er det blot 12 pct. af drenge med ufaglærte forældre, der har eller er i gang med en videregående uddannelse. Det er samme niveau som for 20 år siden. For pigerne er andelen steget fra 15 pct. til 25 pct. siden 1990.

Kontakt

Chefanalytiker

Jonas Schytz Juul

Tlf. 33 55 77 22

Mobil 30 29 11 07

jsj@ae.dk

Kommunikationschef

Janus Breck

Tlf. 33 55 77 25

Mobil 40 61 34 38

jb@ae.dk

Børns køn altafgørende for den social arv

Forældrenes uddannelsesniveau har afgørende betydning for børnenes uddannelsesniveau. I denne analyse ses der på denne sammenhæng med særligt fokus på forskelle i børnenes køn. Konkret er der målt på de 25-åriges uddannelsesniveau, koblet med oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau.

For de unge er der målt på, om de har gennemført en uddannelse, eller om de er i gang med en uddannelse. For forældrene er der set på den forælder, der har det højeste uddannelsesniveau, og dette er målt, da den unge var 15 år. Unge, hvor der ikke var oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau som 15-årige, er ikke taget med i analysen. Dermed ses der bort fra de unge, der er indvandret til Danmark efter det 15. leveår.

Piger er bedst til at bryde den sociale arv

I tabel 1 er andelen af de 25-årige, som ikke har fået eller er i gang med en uddannelse ud over folkeskolen, vist opdelt på forældrenes uddannelsesbaggrund. Der er to markante tendenser i figuren:

For det første er der en meget stærk social arv i uddannelsesvalget. Jo højere forældrenes uddannelsesniveau er, desto større er sandsynligheden for, at børnene selv får en uddannelse.

For det andet er det tydeligt, at uanset social baggrund, så klarer pigerne sig væsentligt bedre, end drengene gør. Eksempelvis er det 41 pct. af drengene af ufaglærte forældre, der ikke har fået en uddannelse ud over folkeskolen, mens det er 34 pct. af pigerne af ufaglærte forældre, der ikke har fået en uddannelse. Der er altså en forskel på knap 20 pct.

Forskellen mellem drenge og piger er tydelig uanset forældrenes uddannelsesniveau. Ser man eksempelvis på børn af forældre med en lang videregående uddannelse, så har 9 pct. drengene ikke fået en uddannelse ud over folkeskolen, mens blot 4 pct. af pigerne ikke har fået en uddannelse. Andelen af drenge uden uddannelse er altså dobbelt så stor som andelen af piger uden uddannelse, når forældrene har en lang videregående uddannelse.

Tabel 1. Andel 25-årige uden en uddannelse fordelt på forældrenes uddannelsesniveau

Forældrenes uddannelsesniveau	Drenge	Piger	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct.point	Pct.
Ufaglært	41	34	8	19
Gymnasial	27	15	12	45
Erhvervsfaglig	24	16	7	31
KVU	16	12	4	26
MVU	14	7	7	48
LVU	9	4	5	56
I alt	23	16	7	31

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Officielt er der en målsætning om, at kun 5 pct. af en ungdomsårgang må være uden en uddannelse ud over folkeskolen. Som det ses af figuren, er man langt fra denne målsætning, når man måler på de 25-årige. Og specielt mange drenge får ikke en uddannelse. Man skal dog være lidt varsom, da uddannelsesmålsætningen på de 5 pct. tager udgangspunkt i uddannelsesniveaet som 41-årig og er en beregning af de fremtidige uddannelsesniveauer med de nuværende tilgange og frafaldsmønstre på uddannelserne. Alligevel illustrerer ovenstående tydeligt, at der er alt for mange unge, der ikke får en uddannelse, og at dette i høj grad hænger sammen med forældrenes uddannelsesbaggrund.

Unge der har eller er i gang med en videregående uddannelse - fordelt på køn

Frem for at fokusere på de unge, der ikke har fået eller er i gang med en uddannelse efter folkeskolen, kan man se på andelen af unge, som har fået eller er i gang med en videregående uddannelse. Officielt er målsætningen, at mindst halvdelen af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse. En videregående uddannelse dækker over enten en kort videregående uddannelse (fx økonoma, kort videregående uddannelse inden for it, logistik el. lign.), mellemlang videregående uddannelse (fx pædagog, sygeplejerske, journalist) eller en lang videregående uddannelse (fx læger, gymnasielærere).

Også her er der en helt tydelig sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesniveau og, hvor stor en andel af de 25-årige som har eller er i gang med en videregående uddannelse. Og igen er der en klar forskel på kønnene: En langt større andel af pigerne er i gang med eller har gennemført en videregående uddannelse end blandt drenge.

Blandt drenge med ufaglærte forældre er 11 pct. i gang med eller har fået en videregående uddannelse som 25-årig. For piger med ufaglærte forældre er 25 pct. i gang med eller har fået en videregående uddannelse som 25-årig. For børn af ufaglærte forældre er der altså dobbelt så mange piger som drenge, som er i gang med eller har fuldført en videregående uddannelse.

Tilsvarende forskelle ses for børn med andre baggrunde, men på et andet niveau. Blandt drenge med forældre med en lang videregående uddannelse er det 69 pct., der er i gang med eller har fået en videregående uddannelse. Det er mange flere end de 11 pct. af drengene med ufaglærte forældre, som har eller er i gang med en videregående uddannelse. Og for pigerne er tallet endnu højere. Det er således hele 84 pct. af pigerne med forældre med en lang videregående uddannelse, som har eller er i gang med en videregående uddannelse. Både den sociale baggrund og barnets køn er altså helt afgørende for, om barnet får en uddannelse.

Tabel 2. Andel 25-årige som har eller er i gang med en VU fordelt på forældrenes uddannelsesniveau

Forældres uddannelse	Drenge	Piger	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct.point	Pct.
Ufaglært	11	25	-13	-116
Gymnasial	32	52	-20	-64
Erhvervsfaglig	23	43	-20	-85
KVU	37	56	-19	-52
MVU	51	70	-19	-37
LVU	69	84	-15	-21
I alt	34	51	-17	-50

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Lang videregående uddannelse går i arv - særligt for pigerne

Analysen kan snævres endnu mere ind ved udelukkende at se på de 25-årige, som er i gang med eller har gennemført en lang videregående uddannelse. Her er der en endnu tydeligere grad af social arv. Mens 4 pct. af pigerne med ufaglærte forældre har gennemført eller er i gang med en lang videregående uddannelse, så er det hele 42 pct. af pigerne med forældre, der har en lang videregående uddannelse, som selv er i gang med eller har gennemført en lang videregående uddannelse. For drengene er det blot 2 pct., der har eller er i gang med en lang videregående uddannelse, hvis forældrene er ufaglærte. Har forældrene derimod en lang videregående uddannelse, så er det 36 pct. af drengene, der selv er i gang med eller har fuldført en lang videregående uddannelse.

I figur 3 er andelen af de 25-årige, som har eller er i gang med en lang videregående uddannelse vist. Af figuren fremgår det helt tydeligt, at børn med forældre, der selv har en lang videregående uddannelse, har en langt større sandsynlighed for at få en lang videregående uddannelse, end andre børn har.

Tabel 3. Andel unge som har eller er i gang med en LVU fordelt på forældrenes uddannelse

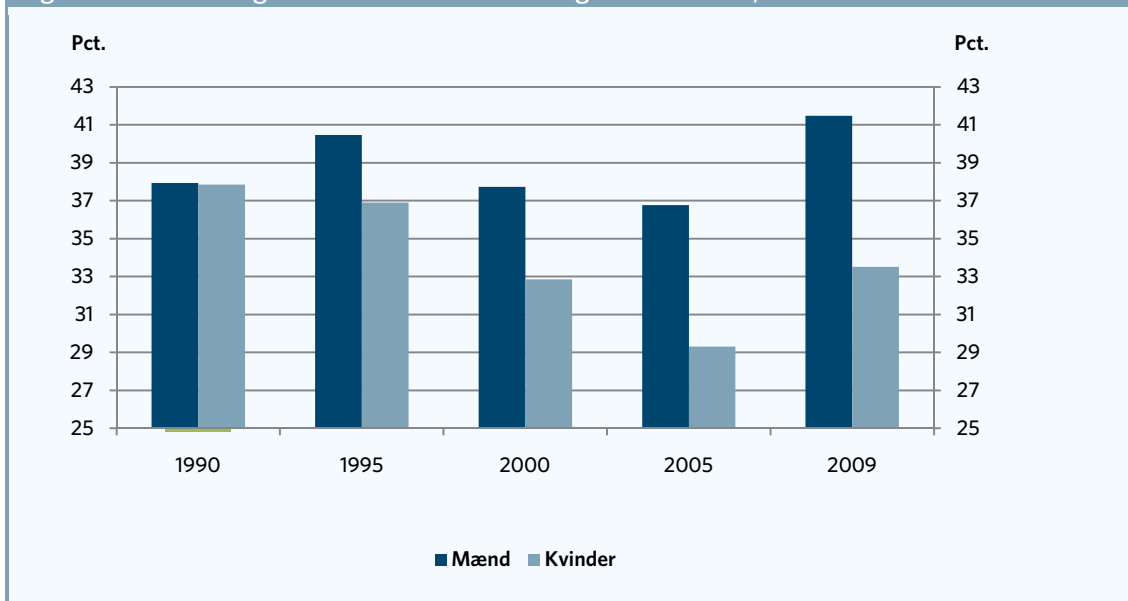
Forældres uddannelse	Mænd	Kvinder	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct.point	Pct.
Ufaglært	2	4	-2	-69
Gymnasial	11	14	-3	-26
Erhvervsfaglig	6	9	-3	-41
KVU	11	15	-4	-33
MVU	19	21	-2	-13
LVU	36	42	-6	-16
I alt	12	14	-3	-24

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Pigerne er blevet bedre til at bryde den sociale arv, drenge er blevet dårligere

For drenge med ufaglærte forældre er der i dag flere, der ikke får en uddannelse ud over folkeskolen, end der var i 1990. For pigerne ses den omvendte tendens. I 1990 var der således 38 pct. af de 25-årige drenge med ufaglærte forældre, der ikke havde en uddannelse ud over folkeskolen. Det var der også i 2000, mens andelen altså er steget til næsten 42 pct. i 2009. For pigerne af ufaglærte forældre var der et fald fra 38 pct. i 1990 til under 30 pct. i år 2005. Herefter er andelen dog steget igen, således at det nu er næsten 34 pct. af pigerne med ufaglærte forældre, der ikke har en uddannelse ud over folkeskolen som 25-årig. Det er vist i figur 4.

Figur 4. Andel 25-årige uden uddannelse med ufaglærte forældre, 1990-2009

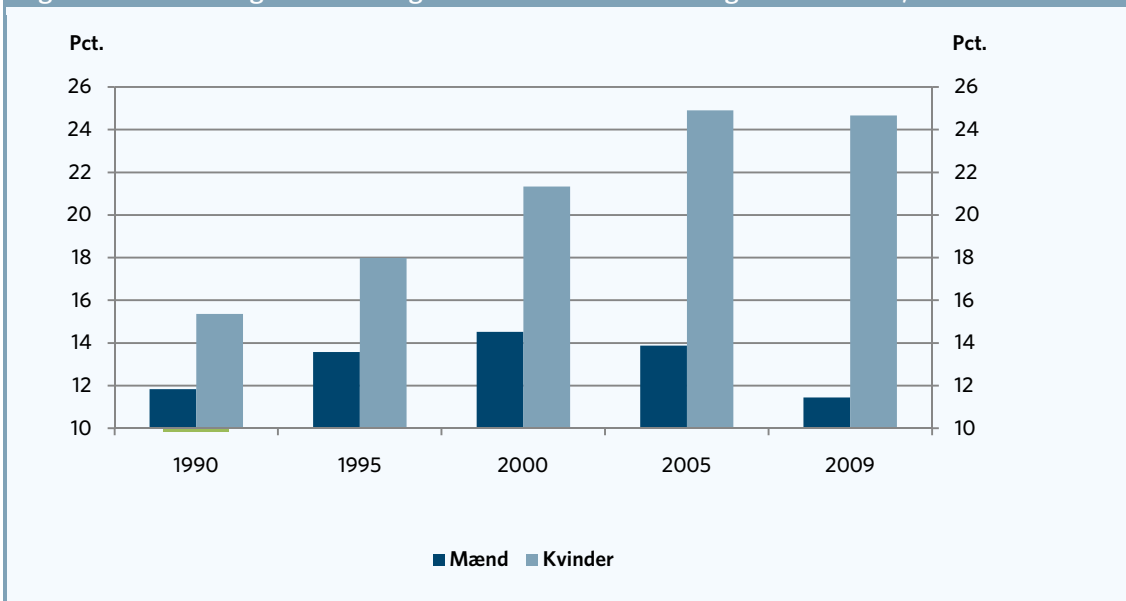

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

I figur 5 er andelen af 25-årige med ufaglærte forældre, som er i gang med eller har gennemført en videregående uddannelse, vist i perioden 1990-2009. For drenge af ufaglærte forældre var der 12 pct. i 1990, der var i gang med eller havde gennemført en videregående uddannelse. Denne andel steg til knap 15 pct. i 2000, hvorefter den er faldet til ca. 12 pct. igen i 2009. Set over hele perioden er der altså en stagnation i andelen af drenge med ufaglærte forældre, som får en videregående uddannelse.

For pigerne er der en stigning. Mens det i 1990 var 15 pct. af pigerne med ufaglærte forældre, der som 25-årig havde gennemført eller var i gang med en videregående uddannelse, så er denne andel steget til knap 25 pct. i 2009. Der er altså en klart stigende forskel igennem perioden på drenge og pigers evne til at bryde den sociale arv, og der er i dag dobbelt så mange piger af ufaglærte forældre, som får en videregående uddannelse, som drenge.

Figur 5. Andel 25-årige med videregående uddannelse med ufaglærte forældre, 1990-2009

Anm: Beregningsforudsætninger er angivet i boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik

Til ovenstående er det dog vigtigt at bemærke, at gruppen af 25-årige med ufaglærte forældre er blevet meget mindre i løbet af perioden 1990-2009, da forældrene til de 25-årige har et højere uddannelsesniveau i dag end i 1990. Mens ca. 37 pct. af de 25-årige i 1990 havde ufaglærte forældre, er det under 15 pct. i af de 25-årige i 2009, der har ufaglærte forældre. Omvendt er andelen af 25-årige med forældre med en MVU eller LVU næsten fordoblet i perioden. Denne store nedgang i gruppen af ufaglærte forældre kan give et vist selektionsbias, hvilket der ikke er korrigeret for her.

Boks 1. Metode

I analysen er der for hvert år set på årgangen af de 25-årige og deres uddannelsesniveau. Den 25-åriges uddannelsesniveau er opgjort som det højeste niveau af fuldførte uddannelser og igangværende uddannelser. Dvs. har man fx som 25-årig gennemført gymnasiet og er i gang med en videregående uddannelse, så er det den igangværende videregående uddannelse, der er afgørende.

Uddannelsesoplysningerne for de 25-årige er koblet med oplysninger om forældrenes uddannelsesbaggrund, dengang de unge var 15 år. Dvs. for de 25-årige i 2009 kobles dette med oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau i 1999. Unge, der er indvandret til Danmark efter det 15. leveår, er altså ikke taget med i analysen. For forældrene er oplysningen for den forælder med den højest fuldførte uddannelse taget med. Dvs. har moren en længere uddannelse end faren, så er det morens uddannelsesbaggrund, der tages med. Og omvendt. Hvis der ikke er oplysninger om nogle af forældrenes uddannelsesniveau, er disse ikke taget med i analysen.